

üyesi olan Osmanov, PIAC ve IRCICA maddeleriyle ödüllendirildi. Ölümüne kadar, 1989'da bir grup arkadaşıyla birlikte kurduğu Çıyın Fondu'nun başkanlığında bulundu ve bu sayede Tatar tarihi, edebiyatı, kültürü ve medeniyetiyle ilgili otuz civarında kitap yayımladı.

Mirkasım Osmanov, 1964'ten itibaren Rusya Federasyonu'nda başta Tataristan olmak üzere Tatarlar'ın yaşadığı bölgelere araştırma gezileri düzenleyerek Arap harfli Tatarca yazma ve basma eserleri toplamıştır. Onun her yaz öğrencileriyle birlikte çıktığı bu araştırma gezilerinde halkın yönetimden korkarak toprak altına, samanlıklara vb. yerlere sakladığı Arap harfli Tatarca 10.000'e yakın yazma ve basma eserin yeniden gün ışığına çıkmasını sağlamış, daha sonra Tataristan Millî Kütüphanesi'nde araştırmalarını sürdürerek kaybolmak üzere olan Tatarca eski yazma ve basma kitap mirasının korunmasına yardımcı olmuştur. Eski Tatar mirasını arama faaliyetleri günümüzde de hem Kazan Federal Üniversitesi hem Tataristan Millî Kütüphanesi tarafından devam ettirilmektedir.

Eserleri. 1. *Kiek sukmaqlarında: Auçılık, kiekler hem tabigat turunda yazmalar* (Kazan 1966). Yazarın bu ilk kitabı avcılık, geyikler ve tabiat hakkındaki düşüncelerini içerir. 2. *Tatarskie istoričeski istoçniki XVII-XVIII vv.* (Kazan 1972). Tevârih-i Bulgarî, Defter-i Cengiznâme, Tatar Şecereleri gibi XVII ve XVIII. yüzyıl Tatar tarihi kaynaklarıyla ilgili hazırlanmış bir çalışmadır. 3. *Serle balbal: Hikeyeler hem oçerklar* (Sırlı balbal: Hikâyeler ve denemeler, Kazan 1973). 4. *Taular, üzenner iline seyahet* (Kazan 1977). Yazarın Sibirya'daki Tuva Otonom Cumhuriyeti'ne yaptığı gezi notlarıdır. 5. *Jalovannie Aktı Djuçieva Ulusa XIV-XVI vv.* (Kazan 1979). Müellifin doktora tezidir. 6. *Zavetnaya meçta Husaina Faizhanova: Povest o jizni i deyatelnosti* (Kazan 1980). XIX. yüzyıl Türk-Tatar aydınlarından Hüseyin Feyizhanov'un biyografisi ve hizmetleri hakkında yapılan bir çalışmadır. 7. *Akmulla. Şigirler* (Kazan 1981). Bu eserde Tatar, Başkırt ve Kazaklar'ın ortak şairi Akmolla'nın şiirleri Arap harflerinden Kiril harflerine aktarılmış, giriş ve dipnotlarla birlikte neşredilmiştir. 8. *İski tatar yazuvı niğizleri* (Kazan 1983). Üniversite öğrencileri için Arap harfli Tatar metinlerini öğrenme kılavuzudur. 9. *Kaurıy kalem izinnen* (Kazan 1984). Yazar bu eserinde Tatarlar'da el yazması ve basma kitap geleneğini, Sovyet döneminde yasaklanan bu kitapların yeniden

ortaya çıkarılması için verdiği mücadeleyi anlatmaktadır. 10. *Ütkennen kileçekke* (Kazan 1990). Müellifin Tatar halkının geçmişi ve geleceği hakkındaki düşüncelerini içeren makalelerinden oluşmaktadır. 11. *Yabılmağan kitap* (Kazan 1996). Eserde yazarın kendi ailesinin Çin'e göçü, anavatanlarından hicret etmek zorunda kalan soydaşlarının Çin ve Türkistan'daki hayat mücadeleleri anlatılmaktadır. 12. *Das Buch der Dschingis-Legende (Daf-tar-i Ciftar-i Cingiz nama)* (Szegeed 2002, M. Ivanics ile birlikte). *Cengiznâme*'nin bir önsözle birlikte transkripsiyonlu metin, sözlük ve tıpkıbasım şeklinde neşredir. Osmanov'un bunların dışında Tatarca, Rusça, Almanca, İngilizce ve Türkçe olarak Türk-Tatar tarihi, kültürü, edebiyatı ve medeniyetine dair Rusya Federasyonu'nda ve dış ülkelerde yayımlanmış 400 civarında makalesi bulunmaktadır.

Osmanov, 1989 yılından itibaren aralarında Rızâeddin Fahreddin, Fâtiş Kerimî, Abdürreşid İbrahim, Bubi Kardeşler, Mihail Hudyakov, Muhammed Ayaz İshakî İdilli, Cemaleddin Velidi, Ali Rahim, Hadi Atlasi, Abdurrahman Sadi, Aziz Ubeydullin, Remiyev Kardeşler, Hüseyin Feyizhani, Gaynetdin Ahmerov gibi XIX ve XX. yüzyıl Türk-Tatar edebiyatı ve düşüncesinde önemli roller oynamış olan kırka yakın kişinin dokümantal biyografilerini hazırlatmış ve maddî imkân sağlayarak bastırmıştır. Biyografilerin çoğunun giriş ve önsözü de Osmanov tarafından yazılmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

R. Davutov – N. Nurillina, *Sovet tataristanı yazuvçuları*, Kazan 1986, s. 137-139; R. Davutov, "Kin kolaçlı galim hem edip, Mirkasıym Gosmanov", *Kaurıy kalem izinnen*, Kazan 1994, s. 459-463; Mirkasıym Gosmanov, *Kaurıy kalem izinnen*, Kazan 1994, tür.yer.; "Usmanov, M. A.", *Tatarskiy entsiklopedičeskiy slovar*, Kazan 1999, s. 602; "Usmanov, Mirkasım Abdulhatoviç", *Akade-miya Nauk Respubliki Tatarstan*, Kazan 2002, s. 63-65; *Mirkasıym Gosmanov* (haz. Cevdet Minnullin), Kazan 2004, s. 10-80, 113-226; R. Feyzullin, "Anın yaşevü reviş: Mirkasıym Gosmanovka 60 yeş", *Kazan Utları*, sy. 5, Kazan 1994, s. 142-145.

İSMAİL TÜRKÖĞLÜ

OSTROROG, Comte Léon (1867-1932)

Osmanlı Devleti'nde
bakanlıklarda müşavirlik yapan
Fransız hukukçusu.

Leh asıllı olup tam adı Comte (Count) Léon Valérien Ostrorog'dur. Babası Yüzbaşı Stanislas Ostrorog, Sultan Abdülme-cid döneminde İstanbul'a gelen, ardından

Comte Léon
Ostrorog

Fransa'ya yerleşen Polonyalı bir mülteciydi. Comte Léon yüksek öğrenimini Paris Hukuk Fakültesi'nde tamamladı. Fransa, Almanya ve İngiltere'de anonim şirketlerin kuruluşunu ele aldığı mukayeseli hukukla ilgili teziyle doktor oldu. İslâm hukuku doktorası yaptığına dair bilgi (Atasoy, s. 207; Elmacı, s. 4) yanlıştır. İstanbul'a ilk defa Paris'te tanıştığı Türk öğrencileri vasıtasıyla, daha sonra Düyûn-ı Umûmiyye'de görev almak üzere geldi (1894). Düyûn-ı Umûmiyye Hukuk İşleri Kalemî müdür-lüğü, Selim Melhame Paşa'nın nezareti döneminde Orman ve Meâdin Nezâreti ve Bâbiâli hukuk müşavirliği görevlerinde bulundu. Mekteb-i Hukuk'ta girdiği sınavda başarılı olunca Osmanlı topraklarında avukatlık yapma hakkı kazandı. Necmeddin Molla, kendisinin Adliye Nezâreti müşavirliğine getirilmesini sağlamak için Meclis-i Meb'ûsan'da yaptığı onunla ilgili övücü konuşmada avukatlık sınavı sırasında fıkıh usulü bilgisinden ötürü Büyük Haydar Efendi tarafından takdir edildiğini belirtmiştir. Bu alandaki çalışmalarının ilk ürünü, geniş açıklamalarla iki cilt halinde neşrettiği Mâverdi'nin *el-Ahkkâmü's-sulûânîyye* adlı eserinin kısmî Fransızca tercümesidir. Bu sırada Société Asiaticque ve The Royal Asiatic Society üyesiydi. Aynı yıllarda Osmanlı Devleti adına Fransız bankerler nezdinde aracılıkta bulunma talebi ve Polonezköy'deki (Adampol) arazileriyle ilgili uyuşmazlıklarda Prens Adam Çartoriski'nin vârislerine vekâlet etmesi parlak bir avukatlık hayatı olduğunu gösterir. Fransızlar'ın ve Türkler'in bulunduğu bir çevre olarak canlılığını Cumhuriyet döneminde de koruyan Kandilli'deki meşhur yalısını bu yıllarda satın aldı (Ostrorog ailesi ve yalı için bk. bibl.).

İstanbul'da İttihat ve Terakkî ileri gelenleriyle yakın ilişki kuran Ostrorog, Adliye Nâzırı Manyasizâde Refik Bey'e hukuk reformu hakkında bir rapor takdim etti (6 Şubat 1909). Nezâret bütçesinin mü-

zakere edildiği 8-9 Ağustos 1909 tarihli Meclis-i Meb'ûsan oturumları neticesinde Adliye Nezâreti müşavirliğine tayin edildi. Bu esnada bazı milletvekilleri maaşının yüksekliğine (aylık 150 lira), ülkede yetişmiş hukukçuların varlığına ve "ecnebi bir muallimin" gereksizliğine dikkat çekerek tayinine karşı çıkarken başta Necmeddin Molla olmak üzere diğer mebuslar, müşavirin görevinin muhâkeme usulünü basitleştirmek için lâyhalar hazırlamak ve hükümetin tebliği üzerine bazı önemli hukukî meseleler hakkında mütalaa beyan etmekle sınırlı olduğunu, ancak bunu yapacak kimsenin de İslâm ve Batı hukukunda uzman olması gerektiğini belirterek tayini lehine tavır aldılar (*Takvîm-i Vekâyi'*, sy. 313, s. 24-25; sy. 314, s. 1-4).

Ostrorog bu yıllarda *Stamboul ve La Patrie* gazetelerinde yazılar yazdı, siyasi parti programlarını tercüme ederek Ah-rar Fırkası'nın program çalışmalarına katıldı, Japonya rönesansı hakkında bir konferans verdi. Adliye Nezâreti'nin, müşavirliği kaldırma kararının ardından bu görevdeki iki yıllık mukavelesi daha dolmadan istifa etti (31 Mart 1911). İstifasından hemen sonra İngiliz Dışişleri Bakanlığı müsteşar yardımcısı Sir Eyre Crowe'a Türkiye'nin durumu hakkında bir rapor sundu. Türkiye'deki son görevi Aralık 1913'te getirildiği Bâbâli birinci hukuk müşavirliğidir. I. Dünya Savaşı devam ederken Türkiye'den ayrılan Ostrorog, Türkiye ile ilişkisini devam ettirmekle beraber son yıllarını Londra'da geçirdi ve burada öldü. Cenazesi İstanbul'a getirilerek Feriköy Katolik Mezarlığı'na defnedildi. Şahsî eşyaları ile kitapları, Rahmi Koç tarafından satın alınan Ostrorog Yalısı'ndadır. Kitapların bir kısmı ve yağlı boya bir portresi oğlu

Jean tarafından İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi İdare Hukuku Enstitüsü'ne bağışlanmıştır ve hâlâ enstitüde muhafaza edilmektedir.

Türkiye'nin siyasi durumu ve hukuk sistemi hakkında kitaplar kaleme alan Ostrorog, yabancı ve yerli makamlara raporlar sunmuştur. Bilinen ilk raporu vilâyet-i selâse adliye islahatı esnasında düvel-i muazzama sefirlerinden birine verdiği, kişilik haklarının korunmasına dair rapordur (1907). Manyasızâde Refik Bey'e sunduğu ilk raporla Necmeddin Molla'ya sunduğu 15 Temmuz, 12 Ağustos, 19 Ekim, 13 Kasım ve 20 Kasım 1909 tarihli raporları önce İstanbul'da (Pera 1909), daha sonra Fransa'da *Pour la réforme de la justice ottomane* adıyla kitap halinde yayımlanmıştır (Paris 1912). Kitaptaki ilk raporun Türkçe çevirisi 31 Mart'ta (1325) *Tanin*'de imzasız olarak, ardından *İlm-i Hukuk ve Mukayese-i Kavânin Mecmuası*'nda, mahkeme teşkilâtıyla ilgili 19 Ekim 1909 tarihli raporun metin kısmının tercümesi ise yine *Tanin*'de neşredilmiştir (bk. bibl.). Ostrorog'un yazdığı diğer eserler şunlardır: *Droit romain de la comptabilité des banquiers à Rome / Droit français et législation comparée de la constitution des sociétés anonymes en France, dans l'Empire allemand et en Grande-Bretagne* (Paris 1892); *Conférence sur la renaissance du Japon* (İstanbul 1327); *Le Problème turc* (Paris 1917; İng. trc. Winifred Stephens, *The Turkish Problem: Things Seen and a Few Deductions*, London 1919); *The Angora Reform* (London 1928; T trc. Yusuf Ziya Kavakçı, *Ankara Reformu*, İstanbul 1972). "Usûl-i Fıkıh, Türk Ruhiyatı ve İnkılâp" başlıklı üç konferans-tan oluşan son eser Cumhuriyet döneminin hukuk devrimiyle ilgili önemli bilgiler

çermektedir. Ostrorog, Mâverdü'nin *el-Ahkâmü's-sultânîyye*'sinin imâmet ve cihad emirliğine dair iki bölümünü, eserin genel bir değerlendirmesini yaptığı hacimli bir girişle birlikte Fransızca'ya çevirmiştir (*el-Ahkâm es-soulthânîya: Traité de droit public musulman*, I-II, Paris 1901-1906; eserin hilâfetle ilgili bölümü girişle birlikte: *le Droit du califat*, Paris 1925; Beyrut 1982).

BİBLİYOGRAFYA :

BA, DH.MKT, nr. 389/32; BA, Y.PRK.AZJ, nr. 38/47, 47/17; BA, İ.OM, nr. 4/1315 Z 5; BA, İ.TAL, nr. 192/1317 C 160; BA, BEO, nr. 2901/217510, 3885/291311; BA, İ.HR, nr. 433/1332 M 16; Léon Ostrorog, "İslâhât-ı Adliyye", *İlm-i Hukuk ve Mukayese-i Kavânin Mecmuası*, sy. 3, İstanbul 1325, s. 177-185; a.mlf., "Devr-i Sâbıkta Hürriyet-i Şahsiyye", a.e., sy. 5 (1325), s. 333-341; Tanık Zafer Tunaya, *Türkiye'de Siyasal Partiler*, İstanbul 1984, I, 143; Feroz Ahmad, *İttihad ve Terakki: 1908-1914* (trc. Nuran Yavuz), İstanbul 1986, s. 153; Nurhan Atasoy, *Kont Ostrorog'dan Rahmi M. Koç'a Boğaziçi'nde Bir Yalının Hikâyesi*, İstanbul 2004, s. 93-239; *Takvîm-i Vekâyi'*, sy. 313, İstanbul 13 Ağustos 1325, s. 24-25; a.e., sy. 314 (14 Ağustos 1325), s. 1-4; "İslâhât-ı Adliyye", *Tanin*, sy. 252, İstanbul 1909, s. 2; a.e., sy. 421-428 (1909); M. Şeyhmus Güzel, "Abidin Dino ile Kont Leon Ostrorog'dan Şeng Çeng'e", *TT*, XVI/91 (1991), s. 36-41; a.mlf., "Babadan Oğullara Ostroroglar", a.e., XVI/92 (1991), s. 73-78; M. Emin Elmacı, "Osmanlı Hukuk Reformunda Bir Öncü: Kont Leon Ostrorog", *AÜ Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi: OTAM*, sy. 29, İstanbul 2011, s. 1-30.

ALİ ADEM YÖRÜK

OTRANTO SEFERİ

1480'de
Gedik Ahmed Paşa tarafından
Güney İtalya'ya yapılan sefer.

Osmanlılar'ın İtalya'ya yönelik ilk askerî harekâtı olan bu seferin ana hedefi Otranto bölgesi (Apulia / Puglia) Osmanlı kaynaklarında Pulya (Polya) diye adlandırılır. Ayrıca Adriyatik'in güneybatı kıyısının en ucunda yer alması dolayısıyla bir köprü başı olarak kabul edilir. İbn Kemal, Pulya'nın coğrafyasını tanımlarken Akdeniz ile çevrili bulunduğunu açıklar. Pulya'nın büyük bir yer, mâmur bir memleket ve ürününün bol olduğunu yazar.

Otranto Seferi siyasi, askerî, dinî ve stratejik sebeplerle gerçekleştirilmiştir. Fâtih Sultan Mehmed, Venedik'le anlaşkıktan sonra dikkatini İtalya'ya yöneltmiş, böylece o sırada hayli zayıf, siyasi birlikten yoksun olan bu yarımada'yı ele geçirmeyi amaçlamıştı. Roma'nın fethinin İstanbul'dan sonra Hıristiyanlık dünyası için tam bir yıkılış olacağı da düşünülmüştü.

Kandıllı'da
Ostrorog
Yalısı –
İstanbul